

SZÉKELY-UDVARHELY

AZ UDVARHELYMEGYEI FÜGGETLENSÉGI ÉS 48-AS KOSSUTH-PÁRT POLITIKAI LAPJA

A SZÉKELYUDVARHELYI „SZÉKELY TARSASÁG” ÉS TÖBB EGYESÜLET HIVATALOS KÖZLÖNYE

Megjelen hetenkint kétszer: csütörtöken és vasárnap.
ELŐFIZETÉSI ÁRA: egész évre 10 K, fél évre 5 K, negyed évre 2 K 50 fillér. Külföldre egész évre 12 K. Községek, községi előljárók, papok és gazdasági egyleti tagok egész évre 8 K, t. nitók, községi és körjegyzők szintén egész évre 7 koronáért kapják. Egy példány ára 10 fillér.

FELELŐS SZERKESZTŐ:
B E T E G H P Á L
LAPTULAJDÓSNOS.

SZERKESZTŐSÉG és KIADÓHIVATAL: Székelyudvarhely, Kossuth-utca 31. szám, hova a kéziratok, hirdetések és előfizetések küldendők. — Kéziratokat vissza nem adunk. Hivatalos hirdetések 100 szög minden szó 6 fillér, azon felül 4 fillér, magán hirdetések négyzet cm. 8 fillér, többszöri közlésnél 6 fillér. Nyit-tér so a i K. Díjak előre fizetendők. — M. kir. postakaraképztári osek- és kiéring 10,489. szám

Elég volt ... ne tovább!

Akarmelyik csizmadiainas is azért áll be tanoncnak, hosszú éveken át azért tűri sokszor bizony sanyarú, lábszíjas életét, hogy szenvedése után: „legény”, segéd lehessen. Segédi állapotában pedig szorgalmasan törekszik, hogy végre ő is önálló és így mester sorba juthasson.

Magyarország 1848-tól fogva 1906-ig, tehát ötvennyolc esztendeig inaskodott; inasa volt a legbrutálisabb, a legzsarnokabb mesternek: Ausztriának.

Három évvel ezelőtt a magyar nemzet, mint „elsőfoku iparhatóság” — törvényadta jogánál fogva — segéd sorba juttatta, az inaskodást megszüntette. Többséget adott a függetlenségi és 48-as Kossuth-pártnak. Ez a párt képviseli most az ország „legény” állapotát; ennek törhetetlen, kitartó, megalkuvást nem ismerő munkásságától függ jelenleg, hogy önálló mester lehet-e Magyarország, avagy továbbra is Ausztria cége alatt kinlódik — hitvány szolgabér mellett ...

Körülbelül ehhez hasonló a magyar nemzet lealázó viszonya Ausztriával szemben. De még rosszabb, mert bármely iparossegéd szabadon választhat munkaadót. Mi még ezt sem tehetjük. Saját fajunk önző porontyai, az örökös ígára, szolgaságba szokott 67-esek, visszakiváncsoznak az inas-sorba ...

A józan felfogású, igazi függetlenségi és 48-as érzelmű székely-magyarság azonban nem kívánja a lábszíjat; önálló, független és minden osztrák befolyástól szabad nemzet kíván lenni. Önállóságát nem engedi konfiskálni, elherdálni még az osztrákok legfőbb céhmesterének a kedvéért sem.

A hatvanhetes lapok torkuk szakadtából azt kürtölik, hogy a 48-as többség zsugorodjék össze, mint az elszáradt buzaszem, mely könnyen elfér a sárga-fekete színnel bélelt mellényük zsebébe. Huzódjék vissza, lapuljon meg a nagy és hatalmas párt, mert ők biztosan tudják, hogy a király nem enged és teljesen ki van zárva, hogy a felséges ur akár az önálló bankhoz, akár a függetlenségi kormányhoz hozzájáruljon. Tehát — e szerint — nem tehetünk egyebet, mint „egyesült erővel”, viribus unitis: az osztrák kedve szerint — behódoljunk ...

Igaza van — Buza Barna orsz. képviselőnek:

Lapozza végig akárki a magyar nemzet történetét a honfoglalástól a mai napig. Nem fog egyetlen példájára akadni az uralkodói parancs előtt való ennek a nyomorult bizantinus meghódolsának. Sőt a világtörténelem is csak itt-ott mutatja páráját ilyen abszolút engedelmességnek. Hiszen még amit az Urísten kimondott, az ellen is próbáltak az emberek védekezni, ha másképp nem, hát imádsággal, könyörgéssel. Mikor úgy „döntött” az Urísten, hogy elpusztítja Sodomát, Ábrahám könyörgött hozzá, s az Ur megváltoztatta döntését. Egyáltalában minden változik, életben, természetben; örök törvény a változás, csak éppen az önálló bankról való királyi döntés az, ami közösbankos lapok szerint örökre és feltétlenül változhatlan, úgy, hogy gazember, aki a megváltoztatására törekszik.

Pedig éppen erről a döntésről van ezer okunk feltenni, hogy változni fog. Mert tényleg igaz, amit a közösbankos lapok írnak, hogy Oroszország milliárdos befektetéssel készül ellenünk háborúra, hogy az olasz közvélemény ellenünk követeli a flotta rohamos fejlesztését s a Balkánon az angol intrika folyton életben tartja a hamu alatt izzó parazsat. Azonfelül az is igaz, hogy elintézésre vár a Balkán-államokkal való vámszerződések ügye, Bosznia annexiója, az ezért Törökországnak fizetendő hadisarc, a szerb mozgósítás költsége, a hadsereg harcképességének fejlesztése, Dreadnought hajók építése. Hát ilyenkor képzelhető-e, hogy az uralkodó tisztán az önálló bank miatt nyílt abszolutizmussal, vagy — mint egy közösbankos lap jósolja — egymásután következő huszonöt választással felforgassa Magyarországot s megbénítsa, mindent kockára téve, a monarchia erejét és védekezési képességét?

Minél zavarosabb és fenyegetőbb a külső helyzet, minél több idebent a sürgősen elintézendő ügy, annál inkább remélhetjük, hogy elfogadja a király az önálló bankot, ha ezzel a függő ügynek sima elintéztét s így a monarchia akcióképességét biztosíthatja.

Ezért kell most nem kapitulációra, hanem harcra egyetelnünk. A koalíció megszűnt, s nem lehet feltámasztani. Nincs is rá szükség. Jöjjön a függetlenségi pártba, aki harcolni akar a nemzeti jogokért. De aki nem akar is harcolni, annyival legalább tartozik hazájá-

nak, hogy a küzdőket ne támadja s ne bántalmazza.

Nem a lehetetlenség, hanem a győzelem teljes valószínűsége áll a mi küzdelmünk előtt s nem adhatjuk fel a küzdelmet, mert csak az a győzelem szeresheti meg nekünk azt az önbizalmat s azt a tekintélyt, amely feltétlenül szükséges országunk belső konszolidációjához s egészséges fejlesztéséhez.

Elég volt a szolgaság! Legyünk önállóak; ne adjuk idegen, leigázó fajnak tovább is függetlenségünket. Elég volt ... ne tovább!

Háziipari szövetkezet Székelyudvarhelyen.

Az „Első Székelyföldi Háziipari Országos Szövetkezet”, melynek eddigi székhelye Parajd volt — a szétküldött meghívók szerint — f. hó 22-ikén Székelyudvarhelyen közgyűlést tart. Gyűlése ez alkalommal lesz először városunkban. És a mennyire előjelekből következtetni lehet, sikere is lesz. A tagoknak előttünk felmutatott névsora szerint a Székelyföld — s legutóbb városunknak — annyi neves és buzgó egyénisége szegődött az ügy zászlója alá, hogy ezt a sikert már e körülmény folytán is föl kell tételoznünk. A közgyűlés lefolyása elé pedig mindenesetre élénk érdeklődéssel kell tekintenünk.

Az ügy a benne rejlő heyes irányu célkitűzés folytán megérdemelné, hogy valóban diadalra jusson, még abban az esetben is, ha ez a mostani közgyűlés nem sikerülne éppen a hozzáfűzött várakozások szerint. Még ha a láng ez alkalommal elaludna is, — a mit pedig hinni nem akarunk — azt minél hamarabb újra fölkellene élesíteni.

Egy ilyen háziipari szövetkezetre a mi érdekünkön föltétlenül szükség van s annak megvalósítása jelentékeny eredményeket hozna maga után. A székely nép a külföld előtt általában úgy ismeretes, — s ez a fölfogás a valósághoz közel is jár — hogy az év néhány hónapján át, a nyári időszakban, megfeszített erővel és fáradozással dolgozik a többi hónapokban pedig fáradsága eredményét teljesen fölemészti, mert új munkája, keresetforrása nincs. A székelység megélhetése a legnagyobb részben csakugyan a föld termőképességétől, az időjárás szeszélyeitől függ, a földet mivel nehéz fáradsággal a nyári hónapok alatt s a mit ez verejtéke jutalmul nyújt, azzal meg is elégszik. Arra alig gondol egy néhány, hogy mellékesen üzött más munkával a föld változó mennyiségű és minőségű produktumait kiegészíthetné, magát az időjárás és száz más körülmény szeszélyeitől

függetlenebbé tehetné. Így aztán természetesen, hogy egy-két egymásután következő természetesen esztendő egész anyagi jólétét, megélhetését a válság szélére juttatja.

Ezeket a bajokat — mondhatjuk — gyökeresen orvosolná egy ilyen háziipari szövetkezet fennállása. A székely nép eddig is sok kézügyességgel bírt, a férfiak faragványos munkái, a nők szövése, különleges izlésű szöttesei messze földön ismeretesek. Csak még kevés elhatározásra és igyekezetre lenne szükség és több más cikk készítését is el tudnák sajátítani s a legváltozatosabb fajtájú házi ipari termékeket lennének képesek előállítani. A meglevő ügyességet és hajlandóságot kihasználni, fejleszteni már könnyűszerrel lehet.

A szövetkezet részére való dolgozás, az árusítandó cikkek előállítása nem vonná el a nép idejét és figyelmét a foglalkozásától: a föld művelésétől sem. Ezt a nyári hónapok alatt rendszeresen folytathatná ezután is. A téli hónapok időjárása, hosszú estéi éppen alkalmasok az efféle háziipari cikkek előállításához, melyek ugyanis mind benn a házban való foglalkozással járnak. Az ügy megvalósíthatásának ebben rejlő előnyössége, nagyon helyesen, hangsúlyozva van éppen az újra alakulni készülő szövetkezet kezünkön levő alapszabályaiban is.

Különben a június 22-iki közgyűlés tárgysorozatában benne van ezeknek a régi alapszabályoknak a módosítása is. Ezt is csak helyeselhetjük. Egy ilyen különleges céllal meginduló és sok tekintetben újszerű irányu intézmény nem tud mindjárt a kezdet elején minden körülményvel, csupán a megkezdett munka folyamán felvetődő sok eshetőséggel előre számot vetni. Az így meglevő hiányokat csak saját tapasztalatok tanulságának felhasználása mellett lehet kellőképpen betölteni. Bizonyosan lesznek már e szövetkezet életének olyan tanulságai, melyeket ez alkalommal sikerrel fog felhasználni. Mi egyelőre e tekintetben is várakozásokkal nézünk az átalakulás napja elé.

Néhány általánosabb jelentőségű megjegyzésünket azonban röviden már itt elöadjuk.

A szövetkezetek megerősödésének legnagyobb ellensége maguknak a tagoknak a közönyössége. Ennek a főoka pedig magában a szövetkezet természetében rejlik. Számos tagja lévén, ezek egyenként csak vagyonnak nagyon csekély része — legtöbbször csak fölöslege — által vannak érdekelve. Ennek a kis összegnek a sorsa őket tulságosan nem aggasztja, apadását, vagy gyarapodását kevéssé érzik meg s ezért a szövetkezet ügyeiben való részvétellel, annak támogatásával nem is törődnek sokat, legtöbbször maguk a ta-

gok sem veszik szükségleteik beszerzésénél a szövetkezetet igénybe. Ennek a közönynek érdeklődéssé való változtatására tenni kellene valamit. Arra pedig az alapszabályoknak az a rendelkezése, hogy minden tag csak egy szavazatot gyakorolhat — ha több üzletrésze van is — nem alkalmas, mert elveszi a kedvet több üzlet rész megvásárolásától s így a nagyobb fokú érdekelttség állapota nem állhat elő.

Meg kellene állapítani egy maximumot, — mert ennek korlátlanlansága megint a szövetkezet rendeltetésével ellenkeznék — hogy pl. 2—3 szavazattal bírhatnak azok, akiknek több (15—20) részjegyük van. Ezek mindjárt nagyobb készséggel törődnek a szövetkezet érdekeivel s viszont ezekkel szemben a csak egy üzletrésszel bíró tagok is, a maguk akaratának az érvényesítésére nagyobb számmal vennének részt az ügyek intézésében. Eleve és érdeklődés fejlődnek ki, a mely a szövetkezet existenciáját biztosítaná.

Alaposan meg kellene fontolni és átdolgozni az igazgatóság különösen az ügyvezető igazgató jogaira és kötelességeire vonatkozó részt is. Így a hogy van, tulajdonosan nagy jogkör és kötelesség van egy emberre ruházva. Ez pedig megint a szövetkezet többi tagjainak végzetessé válható közönyét és nem törődését segíti elő.

Az ügy érdeke mindenesetre megérdemli a vele való legalaposabb foglalkozást és azt, hogy megvalósulását a leghelyesebb módok és feltételek keresésével előmozdítsuk. Azt pedig, hogy a szövetkezet székhelyét Székelyudvarhelyre teszi át, csak helyesléssel fogadhatjuk s egyúttal ebből azt is következtethetjük, hogy életképes, mert felismerte a működésének leginkább megfelelő teret. Városunk eme nagy vidék felett uralkodó központi fekvése, fejlődő ipara s vidékének e foglalkozások iránti fogékonysága folytán az elvetendő mag számára jó talaj gyanánt kínálkozik.

Képviselőjelölő gyűlés.

A Solymossy Endre halálával megüresedett székelyudvarhelyi képviselői állás betöltése tárgyában megtartott jelölő gyűlés, melyet nagy nemzetiszínű falragaszokon folyó hó 13-án vasárnap d. u. 3 órára a Barkóczy-féle vendéglő kerthelyiségébe hívtak össze, a jelzett időben és helyen nagy számu választópolgár jelenlétében folyt le. A jelölő gyűlést megelőzőleg két helyen is volt szűkebb körü értekezlet, melyen a jelölt személyére nézve történt megállapodás. A vasárnapi gyűlést Soó Gáspár nyitotta meg, a ki a cél ismeretése után felhívta a jelenlevőket, hogy maguk közül elnököt válasszanak. A gyűlés egyhangulag Soó Gáspárt választotta meg, aki ezért köszönetét fejezte ki s felhíván a figyelmet a képviselői állásnak különösen a jelen körülmények közt való nagyfontosságára, kérte a jelenlevőket, hogy egy mindenképpen méltó egyéniséget ez állásra jelöljenek. Szavát még be sem fejezhette, midőn elsőnek Szemlér Ferenc tanár elkiáltotta:

— Éljen Dr. Valentsik Ferenc.

Szavait többfelől ismételték. És

így Balázs Károly, ki az elnök felhívására az emelvényre lépett, már kifejezett óhaját tolmácsolásához kezdett. Előadta, hogy vele együtt többeknek — a kiknek megbízása folytán most itt áll — a gondolata egy férfiú személyénél állapodott meg. Ez a férfiú a bizalmat és nagyrabecsülést kiváló tehetségei, eddigi tekintélyes állásában tanúsított eredményes munkássága folytán érdemelte ki.

Ezek a tulajdonságok bátorítják őket, hogy a súlyos kötelességekkel járó képviselői állást e férfiúra merjék bízni. De egy körülményre mégis figyelmezteti. E városnak egy árva gyermeke van és ez az iparos és kereskedő polgárság, melynek érdekeiről eddig nem gondoskodtak eléggé; Solymossy Endre volt e tekintetben az első; aki az örökségébe lép, annak főképpen ezt a munkát kell folytatnia. Ebben bizva ajánlja ő is Valentsik Ferenc dr. jelölését.

Miután más felszólaló nem volt, az elnök felkérte a gyűlést, válaszon küldöttséget a jelölt meghívására. A gyűlés erre Csillag József indítványa folytán G o t t h á r d János polgármester vezetésével egy husz tagu küldöttséget választott, mely csakhamar a jelölttel tért vissza, a kit megjelenésekor Soó Gáspár elnök üdvözölt, kifejezve a gyűlés egyhangu megállapodását.

Valentsik Ferenc első szavaival azt a halált és köszönetet fejezi ki, a mely az ő lelkét a polgárság e bizalmának a megnyilvánulásánál elfogja. Nála szokatlan elfogultsággal jelenti ki, hogy szülővárosáért és nemzeteért küzdeni akar. Erre azonban nem — amit üdvözölő szavaiban a gyűlés elnöke is hangsúlyozott — kiváló tehetségei folytán érzi magát hivatottnak, hanem mert tudja, érzi, hogy becsületességét és jellemzőlárdságát mindig megőrizte s ezekre a tulajdonságokra e válságos időkben kiválóan szüksége van a közérdeknek. Jól tudja, hogy nehéz viszonyoknak nézhet elébe, e régóta húzódó, áldatlan válság kifejlése még bizonytalan. De ő bármilyen megpróbáltatásokkal bátran fog szembeállani, azzal a rendületlen hűséggyel, melyet az alig mult küzdelmes évek is eléggé próbára tettek volt. Híve az önálló vámterület, az önálló magyar nemzeti bank és önálló magyar hadsereg elvének, ezek megvalósítását mindig követelni fogja. A nagy állami célokért való küzdelmen kívül nem fog megelégedezni Székelyudvarhely város számos sürgős érdekeiről sem. A mandátumért is máshol a siker kilátásaival vehette volna fel a küzdelmet nem egy alkalommal, de ő mástól, mint szülővárosától nem akarta azt kérni soha. Tudta, hogyha ezen a téren hivatása van, arra e város polgársága fogja elszólítani. Ezért a polgársággal ő is halás szívvel fog tenni és munkálkodni mindig. Azt vallja, hogy a magyarság fenntartói, a műveltség zászlóvivői a városok polgársága. Ezért s főképpen szülővárosa kereskedő és iparosztályaért száll sikra ő is, ettől a céltól el nem tántorodik s innen eltávozni soha sem fog.

A gyűlés ezután a részletes programbeszéd megtartásának idejét a jövő vasárnap, vagyis 20-án délután 3 órára tűzvé ki, a jelölt életetésével befejeződött.

Halál küszöbén.

— Óvakodjunk a kölcsönkönyvektől és a bélyeggyűjtéstől. —

A híres francia orvos, Brouardel alkotta meg ezt a szót: „kikerülhető“ betegségek. Már apáink is ismertek természetesen oly betegségeket, melyek megelőzhetők és elkerülhetők, mint a milyen p. o. a lepra volt, de már a tifusszal és más betegségekkel, melyeknek okait és eredetét nem ismerték, képtelenek voltak megbirkózni. Azóta azonban az orvostudomány óriási lépésekkel haladt előre, úgy hogy ma már nemcsak a megelőzhető betegségek sora szaporodott meg, de kilátás van arra is, hogy egykor majd minden betegség megelőzhető lesz.

Tudjuk, hogy éppen ezek a megelőzhető betegségek a közegészségügyi tudománynak és a közegészségügyi rendszertnek a tulajdonképpeni tárgyai, ezeknek ismerete és magyarázata érdekli leginkább a laikusokat. A nagy közönségnek abból édeskeves haszna van, ha ismeri is a tüdőgyulladás vagy a szívbajok tüneteit, mert ezeknek gyógyítására csak a szakértő orvos képes, a kinek az alkalmas és minden esetben változó gyógyszer javallata előtt hosszú ideig kell vizsgálnia és kímélnie a beteget. Ellenben mindenkire nézve fontos azoknak a betegségeknek okait és tüneteit ismerni, a melyektől őrizkedni módunkban van.

Amde az ily betegségeknek egyik, leggyakoribb terjesztő közege a kölcsönvett vagy kölcsönadott könyv. Egy kézzől-kézre adott, vagy a kölcsönkönyvtárak révén sok ezer kézen megfordult könyv valóban a legártalmasabb közvetítője lehet a betegségek számtalan mikrobáinak s szerszáma sincs azoknak az eseteknek, melyekben a könyvkölcsönző intézetek által forgalomba bocsátott, ódondász könyvkereskedőtől vásárolt könyv, sőt faluhelyen egy-egy kézzől-kézre vándorló kalendárium is halálos betegségek csiréit csempészte be különben virágzó egészséggel rendelkező családokba.

Trousseau, Dieudafoy és mások sok példát említenek erre, megtörtént tények alapján. De vegyünk csak egy tipikus esetet a sok közül. Valaki — tegyük föl — skarlátban fekszik, tehát oly betegségben, mely önmagában is veszélyes, de különösen veszélyes a vesét, a szívet megtámadó komplikációinál fogva. De vegyük a legenyhébb esetét a skarlátban, a mikor az üdülő páciens már írni és olvasni képes és mivel hálálhatná meg inkább barátainak látóinak állapota iránt tanúsított érdeklődését, mintha az épen olvasott vagy talán valamelyik jóakarója figyelmessége révén kapott érdekesítő könyvet néhány köszönő sorral visszaküldi! Meg se gondolja, hogy talán ép most „hámlik“, — ujjaíró, kezeiről bőrcapatok válnak le, melyeknek apró foszlányai befészkelődnek a könyv vagy írás lapjai közé s észrevétlenül megfertőzik azt, a kinek kezeibe van szánva. A könyvet vagy levelet forgató jóbarát nem is sejti, mi oka annak, hogy másnap erős lázzal, torokfájással ébred s két nap múlva az orvosok által jól ismert kiütések lepik el testét. Lehett a ragályozó betegség a lábadozó betegnél esetleg igen szolid,

jóindulatu lefolyásu, azért semmi sem zárja ki azt, hogy arra nézve, aki megkapta, súlyos, sőt halálos végű legyen s általa még tovább is terjedjen. Legtöbb esetben nem is képzelik, hogy honnan merült fel egyszerre a betegség, egy mindenfelől teljesen elszigetelt községben, a hol úgy lehet, évtizedek óta hírése hallották a skarlátot. Ugyan ki gondolna az 5—600 kilométer távolságból érkezett könyvre vagy levélre.

Ezekből is elképzelhető, milyen veszedelmes kedvtelés lehet még az ujabban nálunk is annyira felkapott bélyeggyűjtés. Ezekről a bélyegekről tudvalevő, hogy nemcsak Európából, hanem a világ minden tájáról, Ausztriából, Afrikából sőt Ausztráliából is jönnek hozzánk. Igen tanulságos erre nézve egy német orvos esete, a ki egyszer csak észrevette, hogy szakálla megkeményedett, összecsomósodott. Honnan eredhetett ez a ritkázatos betegség? Annyit tudott ez az orvos, hogy hasonló betegség ismeretlen egész Németországban, Franciaországban, sőt Európa többi részében is. Fölkereste a hírneves specialistát Unnát, a ki gondos vizsgálat után úgy találta, hogy itt egy Columbiában honos sajátos betegségéről van szó, a mely rendes körülmények között nem ugyan a szakállt, hanem az asszonyi haját támadja meg s azt olyan keménnyé teszi mint a kő, innen neve is piedra (spanyolul — kő). Kiderült aztán, hogy az orvos épen Columbiából kapott elhasznált bélyegeket, a melyek közül egyik, úgy látszik magával hozta a tengeren át a betegség okozó gomba egy mikroszkopikus parányát.

Ilyen eset azonban száz meg száz is van és különösen hatványozott jelentőséget nyer a könyvforgalom révén, már csak azért is, mivel az általános műveltség terjedése folytán fölébredt olvasási kedv nagyban növeli az ily módon terjedő betegségek veszélyét. A középkorban bizonyára ily veszély kevésbé lett volna elképzelhető, ámbar nem lehetetlen, hogy az ebben az időben oly sűrűn fellépő s rettenetes áldozatokat követelő járványok egy részét is a középkori kézirat-tekercek hurcolták szét.

A nyilvános könyvtárak, az irodalmi műveket olcsóbban hozzáférhetővé tevő ódondász vagy antikvár üzletek kétségkívül jelentékeny, sőt föl nem becsülhető szolgálatokat tettek az emberi polgárosodásnak. De itt is beigazolódott az, hogy a mi tegnap még igazság volt, az ma már tévelygés lehet. Kinek kellett volna például husz év előtt még az utakat jelző póznák? Kinevették volna, a ki ilyenekkel rakta volna meg az utakat, mert természetesen abban az időben ezeken az utakon csak az járt, aki szegről-végre ismerte az ösvény minden pontját, minden fordulóját. De felvirradt a bicikli korszaka, az automobil virágkora s azóta mindenki természetesen találja, hogy „Figyelem!“ „Veszélyes!“ s más hasonló jelzésű intó táblákkal óvják a tájékozatlan utast a rá leselkedő veszedelmek ellen.

Éppen így vagyunk a könyvekkel is. Bizonyára hotorság volna a közegészség érdekében fáklyát ragadnunk s máglyákká halmoznunk föl a világ minden ócskakönyvét. De

nem is szükséges ezt tennünk; elég a fertőtlenítésnek egy oly módjához folyamodnunk, mely a könyv rongálása nélkül külsőleg, belsőleg képes ezt megtisztítani minden betegséggerjesztő csirától.

A feladat azonban nem könnyű és egészen más eljárást kíván egyes köteteknek és ismét mást egész könyvtáraknál. Itt vannak például az iskolai könyvtárak, a melyek ingyenesek lévén, számos egymást követő nemzedéknek érdekeit vannak hivatva előmozdítani, szellemi szükségleteiket táplálni. Föltétlenül szükséges tehát, hogy ezeknek minden kötete, minden iskolai év végén alapos fertőtlenítés alá vessék, mielőtt új gyermek kezeibe kerülne s ezt annnyival inkább, mert a serdületlen gyermek tudvalevőleg még sokkal fogékonyabb a fertőző betegségek iránt, mint a felnőtt.

De a mi kötelesség az iskolai könyvtáraknál, az még fokozottabb kötelessége az államnak és tudományos testületeknek a tudományos jellegű, nyilvános vagy szakkönyvtáraknál, melyek tudvalevőleg otthoni használatra is adnak ki könyveket. A kérdés csak az, lehet-e alaposan és sikeresen, rongálás következménye nélkül fertőztetni nagyobb tömegben a könyveket? Sokan és sokáig törték fejüket egy oly fertőtlenítő szer feltalálásán, mely minden kíváncsinak megfeleljen, de eddig csekély eredményt, mert a legtöbb ilyen szer vagy foltot hagyott a könyveken, vagy megrongálta, töredezőkké tette lapjait.

Csak a közelebbi években terjesztettek a párisi orvos-akadémia elé egy új eljárási módot, melynek felfedezője Berlioz s mely ugylátszik elérte a célt. Ez a módszer abban áll, hogy a csukott könyveket több órán át formaldehid (formal) és éthil keverék hatásának teszik ki és pedig 90—95 fok melegben. Az eredmény tökéletes, a könyvek nem szenvednek semmit az eljárástól, főleg ha táblájukat egy iv papírral fődjük be.

Vannak ugyan akik tagadják a könyvek általi fertőzésnek, ha nem is lehetőséget, de legalább gyakoriságát s ezek azokra a kísérletekre támaszkodnak, a melyeket nemrég egy tudományos által olvasott újsággal tettek oly célból, hogy abban a Koch-féle bacillus jelenlétét konstatálják. Mivel a kísérletek véletlenül semleges eredménnyel jártak, abból sokan, kissé örömmel az következtették, hogy az olvasmányok után való fertőzés veszélye nem komoly. Ezek azonban feledik, hogy egy újság még nem könyv, és hogy ha ez esetben a kísérlet nem mutatta ki a bacillus jelenlétét, ez még teljesen nem bizonyíték a mellett, — szemben a tapasztalatból merített számos esettel — hogy ily fertőzés lehetősége nem is forog fenn.

Mindenesetre okosabban teszünk, ha óvakodunk a kölcsönvett könyvektől és magunk sem adunk kölcsön könyvet, legfőlegb úgy, ha bizonyosak vagyunk arról, hogy soha sem

látjuk viszont. S mivel szerencsére ez még a leggyakoribb eset, ez az egy még vigasztalásunkra szolgálhat. Csak hogy ezt az elvet nem lehet megvalósítani a nagy nyilvános könyvtáraknál, melyeket közpénzen tartanak fenn s melyek a nemzet osztatlan szellemi kincsei. Ezekre való tekintettel a közegészségügyi ellenőrzés hatályosabbá tételét a legerélyesebben kell sürgetnünk.

Jó Egészség.

HIREK.

Értesítés. Értesitem Székelyudvarhely választókerület képviselőválasztóit, hogy az 1899. évi 15. t.-c. 156. §-a értelmében a képviselőjelöltet ajánló s a választókerület 10 választója által aláírt ajánlatot f. hó 21-étől a választás napjáig, naponként, a délelőtti órákban hivatalos helyiségemben veszem át. Felkérem az igen tisztelt választókat, hogy bizalmi férfiakat is szíveskedjenek ajánlatukon megjelölni. *Dr Solymossy Lajos* választási elnök.

— **Csak jöjjenek!** Csak jöjjenek az irtóharccal a darabontok! Bécsből azzal akarják ijesztetni a függetlenségi pártot, hogyha behódolni nem akar, akkor megkezdődik ellene az irtó háború. Ezt ordítja a Neue Freie Presse. Bécsből akarják a 67-esekkel, a darabontpártolókkal letörni a negyvennyolcasokat. Ezt a hóhérmunkát természetesen a híres darabontok, a magyar nemzet megvetett alakjai vállalnák. Ha Andrássy engedményeket tud kicsikarni, akkor ő lesz a letörő-vezér, ellenben egy parlamenten kívül álló politikus jönne, aki feloszlatja a képviselőházat és hangzatos jelszavakkal, melyeket már a darabontok is viseltek, új választásokat csinálnak. A döntést még e hónapra tervezik. A függetlenségi párt és a nemzet ezzel szemben csak nevet. Neveti a bécsi copfot és a darabontok naiv hitét, hogy Magyarországon a nemzet ilyesmikre kaphat lenne. Majd meglátják csak jöjjenek!... Várjuk.

— **A tiszti főügyész nyugdíj-ügye.** Udvarhelyvármegye törvényhatóságának nyugdíjválasztmánya tegnap, szerdán d. e. 11 órakor Sebesi János dr alispán elnökle alatt tárgyalta a képviselővé jelölt Válcstik Ferenc dr tiszti főügyész nyugdíjazás iránt beadott kérését. A választmány úgy határozott, hogy a kérés teljesítésére elég okot nem lát, mivel a kéréshez csatolt orvosi bizonyítványból nem tűnik ki, hogy a főügyész egészségi állapota őt hivatalának viselésére akár végképpen, akár csak tartósabb időre is képtelenné tenné.

— **Vármegyénk iparfejlesztő bizottsága** tegnap délután 4 órakor Ugron Ákos főispán elnökle alatt ülést tartott. A főispán meleg szavakban emlékezett meg Solymossy Endre országgyűlési képviselő, a bi-

zottság nagytevékenységű tagjának hirtelen haláláról. Szavainak hatása alatt a bizottság Solymossy emléket jegyzőkönyvében megörökíteni határozta el. Ezen kívül egyes kéréseket tárgyaltak s megválasztották az iparos tanoncok elhelyezését intéző bizottság tagjait. Az ülés lefolyására még visszatérünk.

— **Tisztügyiész választás előtt.** A Válcstik Ferenc tisztügyiész képviselővé jelölésével már is megindultak a különféle kombinációk az utód személyét illetőleg. A mint értesülünk, Hinlédér Fels Ákos, Pál Ernő és Vass Lajos székelyudvarhelyi ügyvédek és Dr Pálffy Ferenc dicsőszentmártoni ügyvéd, Kisküllőmegye tb. tisztügyiészét emlegetik, mint komolyabb aspiránsokat.

— **† Kobátfalvi Nagy Sándor.** Irigység nem volt benne. Egész életét faluja boldogítására szentelte. Az egyszerű falusi embertársak ügyes-bajos dolgait végezte — ingyen, jutalomvárás nélkül. Családot nem alapított, gyermekei nem voltak. Faluja volt otthona, gyermekei a község apraja-nagyja. Így ismerte és szerette mindenki Nagy Sándor birtokos tej- és fogyasztási szövetkezeti könyvelőt Kobátfalván és vidékén, melynek lakói még halópórában is sokáig áldani fogják a derék, nemesszívű igazi székely embert. E hónap 13-án reggel 3 órakor aztán, mikor csendes pihenés után felébredt, öltözködés közben hirtelen szélütés érte, hanyat esett és életének 51-ik évében — örökre elszenderült. „Siratunk Sándor... — így szól a gyászjelentése — meg-sírat még a madár is, melynek dalát a mezőkön annyiszor hallgattad... De megnyugszunk Isten akaratában, mert hitünk mondja: mi még találkozzunk“. Temetése kedden, e hó 15-én a község és vidék megható részvéte mellett, az unitárius szertartás szerint történt meg. Nyugodjék csendesen! Emléke sokáig élni fog Kobátfalván és vidékén az egyszerű, becsületes falusi székely nép szívében. Annak a népnek, mely későre szeret, de akit igazán megszeretett, soha sem feled el, ahhoz hűtlen nem lesz.

— **Gondolatolvasás falun.** Ugy értesülünk, hogy vármegyénk egyes községeit valami „gondolatolvasó“ boldogítja. Felvilágosodott, művelt ember előtt egészen bizonyos, hogy az ilyen és hasonló dolgok, csakis pénzpumpolási eszközök; minden pozitív alap nélkül. A könnyen hívó falusi nép azonban csakugy tódul a „látnok“-hoz és amugy is szűken tellő filléreit garmadába gyűjti a „gondolatolvasó“ öblös zsebeibe. Közigazgatási hatóságunk feladata, hogy a jóhiszemű nép kizsákmányolását minden rendelkezésére álló eszközzel megakadályozza. Jó lesz éber figyelemmel kísérni az ilyen és ehhez hasonló alakokat.

— **Steiner helyett Stein.** Folyó hó 10-iki, csütörtöki számunkban a vármegye közigazgatási bizottságáról szóló tudósításba — tévedés folytán — oly hiba csuszott be, amely könnyen félreértésekre adhat alkalmat. Azt ennél fogva helyreigazítjuk. A kirtanfelügyelő jelentésében ugyanis

nem a parajdi Stein-féle korcsmáról volt szó, mint a melyben iskolás gyerekek lerészegedtek volna. A jelentésnek ez a része a Steiner Salamón ugyancsak parajdi korcsmájára vonatkozott.

— **Elnapolt mulatság.** A zetelaki ifjuság folyó hó 20-ikára tervezett kosaras táncmulatságát, mely iránt a nagyközség társadalma és a vidék előkelősége is élénken érdeklődik, e hónap 27-ikére (vasárnapra) halasztották el.

— **A reáliskola tornaünnepélye.** A helybeli áll. főreáliskola 13-án, vasárnap tartotta meg szokásos torna-vizsgáját. D. e. a Budváron, a katonai lövöldénél céllövő verseny volt. Városunkban ez iskolai céllövés az első és egyesek máris kiváló ügyességet tanúsítottak. Ez legnagyobb részben Dobó Zoltán tornatanító érdeme. Az első díjat, egy arany kezelő gombot: Csoboth Elemér VIII. o. t., a másodikat egy arany nyakkendő-tűt Haberstumpf Gyula VII. o. t., a harmadikat egy ezüst írónt Schömer Ottó VII. o. t. nyerték a honvédelemügyi miniszter ajándékából. Ezen kívül még számos érmet osztottak ki. D. u. 5 órakor a főreáliskola udvarán volt tornaverseny, melyen csapat-tornázást és egyéb tornagyakorlatokat mutatott be a tanuló-ifjuság. Ez alkalommal is számosan nyertek ezüst és bronz-érmet. A verseny befejezése után az ifjuság és a nézőközönség tánca perdült, a mely teljes jó kedvben a késő éjjeli órákig eltartott.

— **A kollegium évzáró ünnepe.** A székelyudvarhelyi ref. kollegium évzáró ünnepe f. hó 13-án, vasárnap d. u. 3. órakor a közönség élénk érdeklődése mellett folyt le. Az ünnepélyt az ifjusági énekkar vezette be, utána a zenekar adott elő népdalegyveleget. Ezután Gönczy Lajos igazgató mondotta el terjedelmes jelentését az iskolai év történetéről, majd a különböző alapokból az egyes kiválóbb tanulók részére megszavazott jutalmakat osztotta ki. Az ugyan itt megtartott zenepályázaton a következő tanulók nyertek jutalmat: A hegedűpályázaton: 4 aranyat Doros Gábor, 3 aranyat Molnár Károly VII. oszt. tanulók, 2 aranyat Schmidt Károly VIII. oszt. tanuló, 8 koronát Keresztes Károly VIII. oszt. tanuló, 8 koronát Kovács Ferenc VII. oszt. tanuló. 5—5 koronát. Kertész Béla II. oszt. és Kovács Jenő VIII. oszt. tan. Wolf Dániel IV. oszt. tanuló szintén 5 koronát. Mély hegedűvel Méburger Frigyes IV. oszt. tanuló, gordonkával pedig Keresztes Károly VIII. oszt. tanuló pályázott és nyert 1—1 arany jutalmat. Zene és ének-elméletben való jártasságáért Kertész Béla kapott 10 korona jutalmat. A nagy bőgő kezeléséért pedig Kovács Jenő 1 aranyat. Az énekpályázaton Palló Imre VII. o. t. 1 aranyat Török József V. o. t. és Kerestély István VI. o. t. 5—5 korona, Kállai Károly III. o. t. 4 korona jutalmat kapott. A jutalmak gróf Haller Lujza, gróf Haller Jánosné, a tanárikar, Nagy Elemér, Bakóczy Károly és Dávid Lajos adományaiból, a Gyárfás Domokos-, Farcádi- és Dániel-féle alapítványokból kerültek ki.

— **Iparos-segédék mulatsága.** A magyarországi cipész-, csizmadia munkások szakegyesületének székelyudvarhelyi csoportja, saját könyvtár-alapja céljaira folyó hó 27-én a Gergely-féle sósfürdő fedett helyiségében világpostával, szerpentin és konfetti dobással egybekötött zárt-körü táncestélyt rendez személyenként 1 koronás belépési díjjal.

ORBÁN NAGY ÉS TAMÁS

elsőrangú cipőraktára Székelyudvarhelyt, Kossuth-u. 12. sz.

Elismert szilárd és elegáns készítményű női, uri és gyermek-cipők.

Olcsó szabott árak. Képes árjegyzéket díjtalanul küldenek.

Valódi Kobrak-cipők gyári raktára.

viszonyoktól függ. A legnagyobb hasznát a gyümölcsfák hezzák, azonban ezeket nem lehet mindenütt előnyösen alkalmazni, nem is felelnek meg mindenütt a célnak, miért is sok helyütt árnyék- vagy sorfákat kell ültetni. A gyümölcsfák közül a dió, alma, körte, cseresznye és szilva hozza a vidéknek a legnagyobb hasznát és ezek közül nagyobb ültetvényekhez első sorban az alma, szilva és dió ajánlható; végtelen vagyont lehetne ezen három gyümölcsfajból meríteni, ha sok tájék területeit ezen három gyümölcsfajjal beültetnék és óriási hasznát hajtának a diódőzségek ott, a hol jelenleg dombokon, hegyoldalakon csak juhlegelők léteznek, a mely területek a diótermelések részére mintegy teremtvé vannak. A dió valamennyi gyümölcs között a legjobb kivitelű cikk és hónapokon át jól eláll, anélkül hogy kárt szenvedne. A nagyban vásárlók csak oly helyeket látogatnak, a hol nagy kivitel van. Árnyék-, sorfák nagy számban és mindenütt ajánlhatók. — Szép árnyék elérésére, nem tulsűrű ültetvények ajánlatosak, olyanok, melyek a lég szabad mozgását nem gátolják. — Sűrű árnyékot nyújtanak: a gesztenye, dió, szilva, hársfa, nyárfa, Ailanthus, Juglans americana, Catalpa és kőrisfa; félárnyékosak: az akác, Gleditschia, Celtis, jegenyenyárfa és pyramisakác. — Sovány száraz és rossz talajban még mindig jól megterem az akác, kőrisféle jávor, Gleditschia, Ailanthus, hársfa, szilva és nyárfa. Jó talajban úgy a felsorolt fajok, mint minden más fa megterem. — Nedves talajban jól megterem a fűz, kőrisfa, égerfa és nyárfa; sövényekhez és élő kerítések-

hez a legjobbak: az akác, Gleditschia, Maclura, galagonya, fűz és bokorbükk, továbbá a tülevelűek, mint a fenyők, vörösbokrok, tiszafa és életfák kiváló szépek.

KÖZGAZDASÁG

Az Udvarhelyvármegyei Gazdasági Egylettől.

165—1909. szám.

Meghívó.

A gazdasági egyesület választmánya f. hó 23-án d. e. 10 órakor a vármegyeház kistermében ülést tart, melyre a tagok tisztelettel meghívattak.

TÁRGYSOROZAT:

1. Folyó ügyek.
2. Esetleges indítványok.

Székeludvarhely, 1909. évi június hó 15-én.

Az elnökség.

Mint hogy kilátás van arra, hogy a kirendeltség vezetője Dr. Koós Mihály ur is megjelen az ülésen, kérjük a választmány tagjait a minél számosabb megjelenésre.

Kiadja: Betegh Pál villam-motoros könyv- és újságkiadó intézete.

Ne feledje el

hogy a hirdetések hasznára lesz.

Aki nálunk hirdet annak sikere van! A hirdetés szövegezésében szívesen segítünk; kívántra kliséit is beszerzünk.

Hirdetőinknél történő megrendeléseinek a „Székely-Udvarhely”-re hivatkozni szíveskedjék.

— Papirost és írószert csak papirkereskedésben vásároljunk, mert ott jobbat, szebbet és olcsóbban vehetünk.

Magyar Könyvviteli Folyóirat

havi folyóirat a könyvviteli ismeretek fejlesztésére. Főszerkesztők: Kárpáti Béla és Trautmann Henrik. Társzerkesztők: Kuntner Róbert, Szél Jenő, Zsengeri Manó. Megjelenik minden hó első napján egy és fél ivnyi terjedelemben. Előfizetési ára egy évre 8 K, fél évre 4 K. Egyes szám ára 80 fillér. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, IX., Meszler-u. 27. Mutatványszámot szívesen küld a kiadóhiv.

1848 eredeti angol, francia és amerikai toalettmódtól közöl a BUDAPESTI BAZÁR egy évfolyamában. Előfizetési ára: negyedévre 2 korona. Ingyen mutatványszámot küld a „BUDAPESTI BAZÁR” kiadóhivatala Budapest, VIII. Baross u. 22. (Budapesti Bazár-ház.)

BORI!

Fernengel Gyula székeludvarhelyi bornagykereskedőnél

a legjobb minőségben, nagy választékban és legelőnyösebb árak mellett nagyban és kicsinyben kapható.

MIERT

nem előfizetője Ön is

AZ ÜZLET

című szaklapnak? Mert nem ismeri, mert nem tudja, hogy ez a legjobb magyar kereskedelmi szaklap. Két korona csak egy negyedévre e lapnak előfizetési díja.

Aki e csekély összeget „AZ ÜZLET”-re rászánja, az jó üzletet csinált. Mutatványszámot ingyen küld a kiadóhivatal Budapest, V., Sas-u. 12. sz.

IZLÉS! JO KIVITEL! MÉLTÁNYOS ÁRAK!

DIVATOS EKSZEREK:
FÜLBEVALÓK, KARKÖTŐK, NYAK-
ÉKEK, GYŰRŰK, MELLTŰK, ORÁK,
LÁNCZOK, SZUSZUK, ÉVŐSZKIZOK,
EZÜST DISZTARGYAK, LEGNA-
GYOBB VÁLASZTÉKA ÉS
BESZERZÉSI FORRÁSA

ZIRNER TESTVÉREK
UTODA LISZT, MUGO
BUDAPEST, IV. VACZI-UTCA 3.
SZEMBEN A KRISTÓFERREL! PORTOS CZIMRE ÜGYELJUNK!
ALAPÍTOTT 1854-ben
KELLŐ BIZTOSÍTÉK MELLETT VIDEKRE IS SZÍVESEN
KÜLDÖN VÁLASZTÉKOT.

SZÉKELY-UDVARHELY

tiszta 48-as függetlenségi lap, Udvarhelymegye legelterjedtebb közlönye. Megjelenik hetenkint 2 szer. Előfizetési ára félévre 5 K. Elterjedtségénél fogva hirdetésekre a legalkalmasabb.

Emke Adria Rákóczy Szt-István Szepesi len legjobb magyar gyártmányú diszlelépapirok. Ezekon kívül közönséges és finom, szines és virágos levélpapirok és borítékok, levél-kártyák, gyász- 20-féle helybeli felvétel. képes levelezőlapok Nagy választék tájképes virágos, genre, művész- és alkalmi kártyákból és üdvözlő jegyekből

NYOMTATVÁNYRAKTÁR

KÖNYVNYOMTATÓ- ÉS KÖNYVKÖTŐ-INTÉZET

BETEGH PÁL

KÖNYV-, ZENEMŰ- ÉS PAPIRKERESKEDÉS

Székeludvarhelyt, Kossuth-utca 31. (saját ház)

Ajánlja modern gépekkel szakszerűen berendezett villam-motoros

KÖNYVNYOMDÁJÁT

mindenféle könyvnyomdai munkák, u. m.: művek, füzetek, táblázatok, hatósági és üzleti nyomtatványok, meghívók, eljegyzési és esküvői kártyák, névjegyek, falragaszok, körlevelek, gyászjelentések stb. pontos és jutányos áron való elkészítésére. Ajánlja továbbá

könyvkötészetét

honnan izléses munkák a legrövidebb idő alatt olcsó áron kerülnek ki

Acéltollak, rondtollak, üveg-
tollak, tollszárak, disztollszárak.
Írónok, fekete, szines és másoló-
ironok, notes ironok, csavariron-
nok (crayonok), zsebironok, csavarironbetétek, ironvédők, iron-
hegyezők. Kréták, iskolai, kávé-
házi és fájelző kréták, szines
kréták. Tinták, legjobb irodai és
másoló tinták, szines, vegy- és
ruhajelző tinták, bélyegzőfesték,
tus, mézga, folttisztító, bronz.

HEGEDŰ, hegedűvonó, hurok,
hegedű-iskola, hegedű-alkatrés-
szek. Gramophon és fonográfok,
lemezek és hengerek. C. dan-
goló-sipok és o. rinák. Mono-
grammok fehérnemű és levél-
papirjelzésre. Kézi nyomda. —
Különbéle bélyegzők, pecsétnyo-
mók, pecsétjegyek, pecsétviasz,
festékpárnák, ostyák. Ajtótáblák
és névfeliratok öntött fémből,
erdészkalapácsok gyári árban.

Állandóan kaphatók mindenféle kész nyomtatványok.

u. m. községi, körjegyzői, szolgabiroisági, végrehajtói, ügyvédi, lelkeszi, iskolai, üzleti és különféle magánügyi nyomtatványok.

A hazai és külföldi jeles írók művei, ifjúsági iratok és képeskönyvek folyton vannak készletben. Teljes „Magyar Könyvtár”. A székeludvarhelyi középiskolákban és a városi és megyei elemi népiskolákban használatban levő összes tankönyvek rak-tára. Szótárak, térképek, naptárak, imakönyvek, albumok, emlékkönyvek, üzleti beíró könyvek, főkönyvek, pénztárkönyvek, naplók, jegyzőkönyvek, másolókönyvek, bevásárló könyvek, zsebkönyvek (notesek), pénztár-tömbök (Block), bárca és szelvénykönyvek.

Körzők,

vonalzók, háromszögek, szögmérő, rajzdeszkák, tolltokok, itató-deszkák, olaj-s. zfesték minden színben. Ecsetek. Irodai és zsebtintatartók, disztintatartók, tollállványok, szivacs-csésze, író-mappák. Legjobb dörzsmézőgák, gummiszalagok. — Rajzszögek, szönyeg szegek, képesok stb

Postatakarékpénztári chekk-clearing számla 10,489

Nyomatott Betegh Pál villam-motoros könyvnyomtató intézetében Székeludvarhelyt 1909.